

SOERING protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

Presuda od 7. jula 1989. godine

NEZVANIČNI SAŽETAK I HISTORIJAT PREDMETA

A. Osnovne činjenice

Podnosilac predstavke, g. Jens Soering, je njemački državljaniin rođen 1. avgusta 1966. godine. Doselio se u Sjedinjene Države sa svojim roditeljima kada mu je bilo 11 godina, a nalazi se u pritvoru u Ujedinjenom Kraljevstvu od aprila 1986. godine.

Dana 31. jula 1986. godine Vlada Sjedinjenih Američkih Država zahtijevala je izručenje gospodina Soeringa iz Ujedinjenog Kraljevstva pod uslovima sporazuma o izručenju koji je postignut između ove dvije države. Njegovo izručenje je traženo u vezi sa optužbom da je 30. marta 1985. godine, kada mu je bilo 18 godina, ubio roditelje svoje djevojke u njihovom domu u okrugu Bedford u Commonwealthu Virdžinije.

Dana 11. marta 1987. godine Vlada Savezne Republike Njemačke je tražila izručenje gospodina Soeringa u Saveznu Republiku radi suđenja za navodna ubistva. Smrtna kazna je ukinuta Ustavom Savezne Republike. Dana 20. maja 1987. godine Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je obavijestila Saveznu Republiku o zahtjevu Sjedinjenih Država, i naznačila da su predložili da se raniji zahtjev razmotri na uobičajen način.

Dana 1. juna 1987. godine tužilac Commonwealtha za okrug Bedford, koji je nadležan za krivično gonjenje g. Soeringa, iznio je stav da, ukoliko g. Soering prema optužbi bude osuđen za krivično djelo ubistva, sudiji bi, u vrijeme izricanja kazne, bio iznesen stav u ime Ujedinjenog Kraljevstva, da je želja Ujedinjenog Kraljevstva da se ne izrekne niti izvrši smrtna kazna. Tužilac Commonwealtha je, međutim, ostao pri svojoj namjeri da traži smrtnu kaznu u predmetu gospodina Soeringa.

Dana 16. juna 1987. godine pokrenut je postupak izručenja pred Sudom Bow Street (London). Gospodin Soering je predočio nalaz psihijatra da je u vrijeme izvršenja krivičnog djela bolovao od mentalne poremećenosti koja je bitno uticala na njegovu odgovornost za svoje postupke. Sud je odlučio, međutim, da postoji dovoljno dokaza koji opravdavaju njegovo izručenje, te je zbog toga upućen da čeka nalog ministra unutrašnjih poslova za povratak u Sjedinjene Države.

Naknadni zahtjev britanskim sudovima za *habeas corpus* je konačno odbijen 30. juna 1988. godine. Dana 3. avgusta 1988. godine ministar unutrašnjih poslova je potpisao nalog kojim naređuje da se gospodin Soering preda vlastima Sjedinjenih Država. Međutim, usljed uspješnih privremenih mjera primijenjenih u postupku u Strasbourgu (odjeljci I.B i I.C niže), on do danas nije prebačen u Sjedinjene Države.

Prema zakonu Virdžinije, smrtna kazna se ne može izreći osim ako se jedna od dvije zakonske otežavajuće okolnosti ("buduća opasnost" okrivljenog i "surovost"

krivičnog djela) dokaže bez opravdane sumnje od strane optužbe, na posebnom vijećanju o kazni. Vrhovni sud Virdžinije automatski preispituje svaki predmet u kojem je izrečena smrtna kazna. Zakon Virdžinije poznaje odbranu zbog umobolnosti, ali ne i odbranu usljed smanjene odgovornosti. Međutim, psihičko stanje optuženog može se uzeti u obzir kao olakšavajuća okolnost, zajedno sa drugim okolnostima kao što je dob, u posebnom postupku izricanja kazne.

Posebno strog režim pritvora se primjenjuje kod čekanja izvršenja smrtne kazne u Popravnom Centru Mecklenburg, gdje bi se nalazio podnosilac predstavke ukoliko bude osuđen na smrtnu kaznu. Prosječno vrijeme koje osuđenik provede do izvršenja smrtne kazne u Virdžiniji je 6 do 8 godina. O automatskoj žalbi Vrhovnom sudu Virdžinije bude odlučeno obično u roku od 6 mjeseci. Do odlaganja, prije svega, dolazi usljed korištenja vanrednih pravnih lijekova (kao što je *habeas corpus* postupak) pred državnim, kao i pred federalnim sudovima. Način izvršenja pogubljenje je na električnoj stolici.

B. Postupak pred Komisijom za ljudska prava

Gospodin Soering je dana 8. jula 1988. godine podnio žalbu Komisiji za ljudska prava protiv Ujedinjenog Kraljevstva, koja je proglašena prihvatljivom dana 10. novembra 1988. godine.

Za vrijeme ispitivanja predstavke Komisija je naznačila Vladi Ujedinjenog Kraljevstva, putem privremene mjere, da je poželjno u interesu strana i pravilnog vođenja postupka, da Sjedinjenim Državama ne izruči podnosioca predstavke.

U svom izvještaju usvojenom 19. januara 1989. godine Komisija je izrazila mišljenje da je došlo do povrede člana 13 (sedam glasova prema četiri), ali da nije došlo do povrede člana 3 (šest glasova prema pet) niti člana 6 (jednoglasno).

IZVOD IZ PRESUDE

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANA 3.

80. Podnosilac predstavke je naveo da bi odluka ministra unutrašnjih poslova o njegovoj predaji vlastima Sjedinjenih Američkih Država, ukoliko se izvrši, dovela do povrede člana 3 od strane Ujedinjenog Kraljevstva, koji predviđa:

"Niko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju".

A. Primjenjivost člana 3. u slučajevima izručenja

81. Navodna povreda proizlazi iz izlaganja podnosioca predstavke takozvanom "fenomenu čekanja na izvršenje smrtne kazne". Taj se fenomen može opisati kao splet okolnosti kojim bi se podnosilac predstavke izložio nakon izručenja Virdžiniji radi suđenja po optužbi za ubistvo, ako bi bio osuđen na smrt.

82. U svom izvještaju (u stavu 94) Komisija je ponovo potvrdila "svoju sudsku praksu da izručenje ili deportacija nekog lica može otvoriti pitanje po članu 3 Konvencije, kada postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da će taj pojedinac u državi prijema biti podvrgnut postupanju protivnom tom članu."

Vlada Savezne Republike Njemačke je podržala taj pristup Komisije, ukazujući na sličan pristup u praksi njemačkih sudova.

Podnosilac predstavke je takođe naveo da član 3 ne samo što zabranjuje državama ugovornicama neljudsko ili ponižavajuće postupanje, odnosno kažnjavanje na teritoriji njihove jurisdikcije, već sadrži i dodatnu obavezu da se niko ne stavi u položaj u kojem se može, ili u kojem će biti izložen takvom postupanju ili kažnjavanju u drugim državama. Prema podnosiocu predstavke, bar što se tiče člana 3, pojedinac se ne smije izručiti izvan zaštitne zone Konvencije bez izvjesnosti da je zaštita koju bi tamo uživao jednako efikasna kao standard Konvencije.

83. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je, s druge strane, tvrdila da član 3 ne treba tumačiti u smislu nametanja državi ugovornici odgovornosti za radnje koje se izvrše van njene jurisdikcije. Posebno, prema njihovom stanovištu, izručenje ne obuhvata odgovornost države izručenja za neljudsko ili ponižavajuće postupanje, odnosno kažnjavanje koje izručeno lice može pretrpjeti izvan jurisdikcije te države. Prije svega, kako tvrdi Vlada, tekst člana 3. bi bio prekomjerno rastegnut kada bi se neosnovanim smatralo da izručenjem zločinca u bjekstvu država izručenja "podvrgava" to lice bilo kakvom postupanju ili kažnjavanju nakon njegove osude i izricanja kazne u državi prijema. Dalji argumenti istaknuti protiv pristupa Komisije su bili da on dovodi do miješanja u prava iz međunarodnih sporazuma; da vodi sukobu s normama

međunarodnog sudskog postupka jer podrazumijeva presuđivanje o unutrašnjim stvarima stranih država koje nisu ugovornice Konvencije ili strane u postupku pred institucijama Konvencije; to dovodi do teških problema u ocjeni i dokazima jer zahtijeva ispitivanje stranih pravnih sistema i uslova u stranim državama; ne može se razumno pozivati na praksu nacionalnih sudova i na međunarodnu zajednicu; to dovodi do ozbiljnog rizika od štete u državi ugovornici koja je obavezna da pruži utočište zaštićenom licu, i zločince ostavlja bez suđenja, na slobodi i nekažnjene.

Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je kao alternativu navela da se primjena člana 3 u slučajevima izručenja treba ograničiti na one prilike kada je postupanje ili kažnjavanje u inostranstvu izvjesno, neminovno i ozbiljno. Po njenom gledištu, činjenica da se, po definiciji, radnje protiv kojih je uložena predstavka tek očekuju, uz zajednički i opravdan interes svih država da dovedu kriminalce u bjekstvu pred pravdu, što zahtijeva veoma visok stepen rizika, koji je dokazan bez osnovane sumnje, da će do zlostavljanja stvarno doći.

84. Sud će pristupiti ovom problemu na osnovu sljedećih razmatranja.

85. Kao što proizlazi iz člana 5, stav 1 (f), koji dozvoljava "zakonito lišenje slobode osobe protiv koje je u toku postupak ... ekstradicije", Konvencija ne štiti pravo na neizručenje kao takvo. Ipak, s obzirom da mjera izručenja ima posljedice koje nepovoljno utiču na uživanje nekog prava iz Konvencije, ona može, pod pretpostavkom da posljedice nisu predaleke, povlačiti obaveze države ugovornice prema odgovarajućoj garanciji Konvencije. (vidi *mutatis mutandis*, presudu Abdulaziz, Cabales i Balkandali od 25. maja 1985. godine, Serija A, broj 94, str.31-32, st. 59-60- u vezi sa pravima u oblasti imigracije). U ovom predmetu je sporno da li se član 3 može primijeniti kada nepovoljne posljedice izručenja jesu, ili mogu biti pretrpljene izvan jurisdikcije države izručenja usljed postupanja ili kažnjavanja do kojeg dolazi u državi prijema.

86. Član 1. Konvencije, koji predviđa da "visoke strane ugovornice jamče svim licima pod svojom jurisdikcijom prava i slobode utvrđene u Odjeljku 1", ograničava prije svega teritorijalno važenje Konvencije. Posebno, obaveza koju je preuzela država ugovornica se odnosi na "jamčenje" ("reconnaître" u francuskom tekstu) navedenih prava i sloboda licima koja se nalaze u okviru njihove jurisdikcije. Dalje, Konvencija ne pokriva postupke država nepotpisnica niti predstavlja sredstvo kojim se zahtijeva od država ugovornica da nametnu standarde Konvencije drugim državama. Član 1. se ne može tumačiti kao opravdanje općeg principa u smislu da, bez obzira na obavezu izručenja, država ugovornica ne može izručiti pojedinca osim ako nije uvjerena da su uslovi koji ga očekuju u državi prijema u potpunosti u skladu sa svakom zaštitom u Konvenciji. Zaista, kako je Vlada Ujedinjenog Kraljevstva naglasila, korisna svrha izručenja radi sprječavanja prestupnika u bjekstvu, kako bi izbjegli pravdu, ne može se zanemariti pri određivanju obima primjene Konvencije, a posebno člana 3.

U ovom predmetu općeje stanovište da Ujedinjeno Kraljevstvo nema kontrole nad praksom i postupanjima organa u Virdžiniji na koje se podnosilac predstavke žali. Takođe je tačno da se u drugim međunarodnim instrumentima koje navodi Vlada Ujedinjenog Kraljevstva - na primjer Konvencija Ujedinjenih nacija u vezi sa statusom izbjeglica iz 1951. godine (član 33), Evropska Konvencija o ekstradiciji iz 1957. (član 11) i Konvencija Ujedinjenih nacija protiv torture i drugog okrutnog, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1984. (član 3) - problemima premještanja lica pod drugu jurisdikciju gdje mogu uslijediti neželjene posljedice, prilazi izričito i posebno.

Ova razmatranja, međutim, ne mogu osloboditi srane ugovornice odgovornosti prema članu 3. za sve i bilo koje predvidive posljedice ekstradicije koje se dogode izvan njihove nadležnosti.

87. Pri tumačenju Konvencije mora se voditi računa o njenom posebnom obilježju kao sporazuma za kolektivno ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda (vidi presudu Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 18. januara 1978. godine, Serija A br. 25, str. 90, st. 239). Tako, predmet i svrha Konvencije kao instrumenta za zaštitu svih ljudskih bića zahtijeva da se njene odredbe tumače i primjenjuju kako bi njena zaštita bila praktična i efikasna (vidi, *inter alia*, presudu Artico od 13. maja 1980. godine, Serija A br. 37, str. 16, st. 33). Dalje, svako tumačenje garantovanih prava i sloboda mora biti u skladu sa "opći duhom Konvencije, kao instrumenta namijenjenog održavanju i promovisanju ideala i vrijednosti demokratskog društva" (vidi presudu Kjeldsen, Busk Madsen i Pedersen od 7. decembra 1976. godine, Serija A br. 23, str. 27, st. 53).

88. Član 3. ne predviđa izuzetke i njegova derogacija nije dozvoljena prema članu 15 u doba rata ili druge opasnosti za naciju. Ova apsolutna zabrana torture i neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja prema značenju Konvencije pokazuje da član 3. sadrži jednu od osnovnih vrijednosti u demokratskim društvima koja čine Savjet Evrope. Ovo se takođe može naći u sličnom značenju u drugim međunarodnim instrumentima kao što su Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine i Američka konvencija o ljudskim pravima iz 1969. godine, i opće je priznato kao međunarodno prihvaćen standard.

Ostaje pitanje da li izručenje bjegunca drugoj državi gdje bi bio podvrgnut ili bi vjerovatno bio podvrgnut torturi ili neljudskom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju samo po sebi dovodi do odgovornosti države ugovornice prema članu 3. Članom 3. Konvencije Ujedinjenih nacija protiv torture i drugog okrutnog, neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja je priznato da oštra osuda od torture ima takve implikacije, koji predviđa da " nijedna država ugovornica neće... izručiti lice kada postoje bitni razlozi za vjerovanje da bi to lice bilo u opasnosti od podvrgavanja torturi". Činjenica da poseban instrument iznosi u detalje specifičnu obavezu koja se odnosi na zabranu torture, ne znači da suštinski slična obaveza nije već unesena u opće principe člana 3 Evropske Konvencije. Teško da bi bilo u skladu sa osnovnim vrijednostima Konvencije, ono "zajedničko nasljedstvo političkih tradicija, ideala, slobode i vladavine prava", na koje se odnosi Preambula, da država ugovornica svjesno izruči bjegunca drugoj državi kada postoje bitni razlozi za vjerovanje da mu u njoj prijeti opasnost od

podvrgavanja torturi, bez obzira na težinu navodno počinjenog krivičnog djela. Izručenje pod ovim okolnostima, mada se ne navodi u sažetom i uopćenom kontekstu člana 3., bilo bi potpuno u suprotnosti duhu i značenju ovog člana, a po gledištu Suda ova nametnuta obaveza neizručenja se takođe odnosi na slučajeve u kojima bi bjegunac u državi prijema bio suočen sa stvarnom opasnošću od izlaganja neljudskom i ponižavajućem postupanju, što je zabranjeno tim članom.

89. Šta predstavlja "neljudsko i ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje" zavisi od svih okolnosti u predmetu (vidi stav 100 dole). Dalje, cijela Konvencija je prožeta traganjem za pravičnim odnosom između zahtjeva od općeg interesa zajednice i zahtjeva za zaštitom osnovnih prava pojedinca. Što je kretanje po svijetu lakše i što kriminal dobija šire međunarodne dimenzije, to je sve više u interesu svih nacija da se osumnjičeni izvršioci krivičnih djela koji bježe u inostranstvo dovedu pred pravdu. Obrnuto, uvođenje bezbjednih skloništa za bjegunce ne bi samo rezultiralo u opasnosti po državu obaveznu da pruži utočište zaštićenom licu, nego bi podrivalo osnove ekstradicije. Ova razmatranja se moraju uključiti među faktore o kojima se mora voditi računa pri tumačenju i primjeni pojmova neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u slučajevima ekstradicije.

90. Zadatak institucija Konvencije nije da se izjašnjavaju o postojanju ili nepostojanju potencijalnih povreda Konvencije. Međutim, ukoliko podnosilac predstavke tvrdi da bi odluka o njegovom izručenju, ako se izvrši, bila protivna članu 3 zbog predvidivih posljedica u državi koja traži izručenje, potrebno je odstupiti od tog načela, u pogledu ozbiljne i nenadoknadive prirode navodne opasnosti, kako bi se osigurala efikasnost zaštite koja se pruža tim članom (vidi stav 87 gore).

91. Ukratko, odluka države ugovornice da izruči bjegunca može otvoriti pitanje prema članu 3, te stoga uključiti odgovornost te države po Konvenciji, kada se iznesu bitni razlozi za vjerovanje da se dotično lice, u slučaju izručenja, suočava sa stvarnom opasnošću od podvrgavanja torturi ili neljudskom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju u zemlji koja zahtijeva izručenje. Ustanovljenje takve odgovornosti neizbježno uključuje ocjenu uslova u zemlji koja traži izručenje prema standardima člana 3. Konvencije. Međutim, ne postavlja se pitanje presuđivanja ili utvrđivanja odgovornosti u državi prijema, bilo prema općem međunarodnom pravu, prema Konvenciji ili prema drugom. Ukoliko odgovornost po Konvenciji postoji ili se može pojaviti, onda je odgovornost države ugovornice koja izručuje jer preduzima radnju koja kao direktnu posljedicu ima izlaganje pojedinca zabranenom zlostavljanju.

B. Primjena člana 3. na posebne okolnosti ovog predmeta

92. Postupak izručenja protiv podnosioca predstavke u Ujedinjenom Kraljevstvu je okončan, pošto je ministar unutrašnjih poslova potpisao nalog za njegovo izručenje vlastima Sjedinjenih Država (vidi stav 24 gore); ova odluka, iako još neizvršena, pogađa direktno podnosioca. Stoga se mora utvrditi prema gore navedenim principima da li su predvidive posljedice povratka g. Soeringa u Sjedinjene Države takve da povlače primjenu člana 3. Ovo ispitivanje se mora odnositi prije svega na pitanje da li g. Soeringu

prijeti stvarna opasnost od smrtne kazne u Virdžiniji, jer razlog navodnog neljudskog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, prije svega "fenomen čekanja izvršenja smrtne kazne", leži u izricanju smrtne kazne. Samo u slučaju potvrdnog odgovora na ovo pitanje Sud mora ispitati da li izlaganje "fenomenu čekanja izvršenja smrtne kazne" pod okolnostima predmeta podnosioca predstavke uključuje postupanje ili kažnjavanje koje nije u skladu sa članom 3.

1. Da li podnosiocu predstavke prijeti stvarna opasnost od smrtne kazne, te stoga od izlaganja "fenomenu čekanja izvršenja smrtne kazne"

93. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, nasuprot Vladi Savezne Republike Njemačke, Komisiji i podnosiocu predstavke, nije prihvatila da opasnost od smrtne kazne sadrži dovoljan nivo vjerovatnoće da bi se uključio član 3. Njeni razlozi su bili četverostruki.

Prvo, kao što pokazuje njegov razgovor sa njemačkim tužiocem, u kojem je izgleda porekao svaku namjeru da izvrši ubistvo (vidi stav 16 gore), podnosilac predstavke nije priznao krivicu za takvo ubistvo.

Drugo, samo je *prima facie* predmet iznesen protiv njega. Posebno, prema gledištu Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, psihijatrijski dokaz (vidi stav 21 gore) je dvosmislen u pogledu pitanja da li je g. Soering patio od umobolnosti koja je dovoljna da po zakonu Virdžinije predstavlja odbranu zbog umobolnosti. (u vezi s tim, vidi stav 50 gore).

Treće, čak i ako g. Soering bude osuđen za ubistvo, ne može se pretpostaviti da će u općem vršenju svog diskrecionog ovlašćenja, porota preporučiti, sudija podržati, a Vrhovni sud Virdžinije potvrditi izricanje smrtne kazne (vidi stavove 42-47 i 52 gore). Vlada Ujedinjenog Kraljevstva se pozvala na postojanje važnih olakšavajućih okolnosti, kao što su starost podnosioca predstavke i njegovo mentalno stanje u vrijeme izvršenja krivičnog djela i nepostojanje njegove ranije kriminalne aktivnosti, što bi porota morala uzeti u obzir, a zatim i sudija u posebnom postupku izricanja kazne (vidi stavove 44-47 i 51 gore).

Četvrto, uvjeravanje dobijeno od Sjedinjenih Država mora u najmanju ruku bitno smanjiti rizik od smrtne kazne, odnosno njenog izricanja ili izvršenja (vidi stavove 20, 37 i 69 gore).

Na javnom pretresu državni tužilac je jasno izložio shvatanje svoje Vlade da, ukoliko gospodin Soering bude izručen u Sjedinjene Države, postoji "neki rizik", koji je "veći od zanemarljivog", da će se izreći smrtna kazna.

94. Kako je i podnosilac predstavke istakao, on je pred američkim i britanskim policajcima i pred dva psihijatra priznao učešće u ubistvu roditelja Haysom, iako je izgleda povukao ta priznanja kada ga je ispitivao njemački tužilac (vidi stavove 13, 16 i 21 gore). Nije na Evropskom sudu da uzurpira funkciju sudova Virdžinije zaključujući da

bi odbrana zbog umobolnosti bila ili ne bi bila moguća na osnovu postojećih psihijatrijskih dokaza. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva opravdano tvrdi da se ne može pretpostaviti da bi g. Soering sigurno, ili čak vjerovatno bio osuđen za ubistvo za koje je optužen (vidi stavove 13 in fine i 40 gore). Ipak, kako je tužilac na javnom pretresu priznao u ime Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, postoji "značajan rizik" da bi podnosilac predstavke bio optužen.

95. Po pravu Virdžinije, da bi se izrekla smrtna kazna, optužba mora dokazati van opravdane sumnje postojanje bar jedne od dvije zakonske otežavajuće okolnosti, naime buduću opasnost ili svirepost (vidi stav 43 gore). U vezi sa ovim, užasne i brutalne okolnosti ubistava (vidi stav 12 gore) bi vjerovatno išle na štetu podnosioca predstavke, s obzirom na sudsku praksu u pogledu osnova za utvrđivanje "svireposti" krivičnog djela (vidi stav 43 gore). Međutim, olakšavajuće okolnosti same po sebi smanjuju vjerovatnoću od izricanja smrtno kazne. Čak četiri od pet olakšavajućih okolnosti izričito navedenih u Zakonu Virdžinije bi se vjerovatno mogle primijeniti na predmet g. Soeringa. To su ranija neosuđivanost optuženog, činjenica da je krivično djelo izvršeno dok je optuženi bio u stanju izrazite mentalne ili emocionalne poremećenosti, činjenica da je u vrijeme izvršenja krivičnog djela mogućnost optuženog da uvidi kriminalnost svog ponašanja ili da uskladi svoje ponašanje sa zahtjevima zakona bila bitno smanjena, te godine optuženog (vidi stav 45 gore).

96. Svi ovi elementi koji idu u prilog ili protiv izricanja smrtno kazne se moraju posmatrati u svjetlu stava organa gonjenja.

97. Javni tužilac Commonwealtha za okrug Bedford, g. Updike, koji je odgovoran za krivično gonjenje protiv podnosioca predstavke, je potvrdio da "ako bi Jens Soering bio osuđen za krivično djelo ubistva za koje je optužen...u ime Ujedinjenog Kraljevstva uputiće se predstavka sudiji u vrijeme izricanja kazne da je želja Ujedinjenog Kraljevstva da se smrtna kazna ne izrekne niti izvrši" (vidi stav 20 gore). Sud zapaža, kao i Lord sudija Lloyd u Odjeljenjskom Sudu (Divisional Court) (vidi stav 22 gore), da taj pristup ni izbliza ne odražava kontekst člana IV Ugovora o ekstradiciji između Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Država, koji predviđa "zadovoljavajuća uvjeravanja strani izručiocu da se ne izvrši smrtna kazna" (vidi stav 36 gore). Međutim, krivično djelo za koje je podignuta optužnica, s obzirom da se radi o krivičnom djelu na državnom nivou a ne na federalnom, spada u nadležnost Commonwealtha Virdžinija; kao posljedica proizlazi da se ne može naložiti tužiocu Commonwealtha od strane bilo kojeg organa Države ili Federalne vlasti da obeća više; sudovi Virdžinije kao sudski organi ne mogu se unaprijed obavezati koju odluku bi mogli donijeti na osnovu dokaza; a guverner Virdžinije ne obećava, kao stvar politike, da će kasnije koristiti svoje izvršno ovlaštenje za zamjenu smrtno kazne (vidi stavove 58-60 i 69 gore).

S obzirom na to, zauzimanje g. Updikea mogla je biti i najbolje "uvjeravanje" koje je u konkretnim okolnostima Ujedinjeno Kraljevstvo moglo dobiti od savezne Vlade Sjedinjenih Država.

Prema izjavi jednog Ministra za unutrašnja pitanja datoj Parlamentu 1987. godine, prihvatanje obaveza pod takvim uslovima "znači da vlasti Ujedinjenog Kraljevstva predaju bjegunca ili su spremne da pošalju građanina pred američki sud na osnovu jasnog stanovišta da se smrtna kazna ne izvrši... .Ukoliko bi se smrtna kazna izvršila nad licem koje je vraćeno pod tim okolnostima, iz temelja bi se poljuljali sporazumi o izručenju između naše dvije zemlje" (vidi stav 37 gore). No, efikasnost takve obaveze još nije stavljena na probu.

98. Podnosilac predstavke je naveo da izjave u vezi sa željama strane vlade ne bi bile pravno prihvatljive prema Zakonu Virdžinije ili, ukoliko bi bile prihvatljive, ne bi imale uticaja na sudiju koji izriče kaznu.

Bez obzira na stanovište prava i prakse Virdžinije (u vezi s tim vidi stavove 42, 46, 47 i 69 gore), i uprkos diplomatskom kontekstu u odnosima izručenja između Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Država, objektivno se ne može reći da zauzimanje da se sudija, u fazi izricanja kazne, obavijesti o željama Ujedinjenog Kraljevstva, otklanja rizik od izricanja smrtno kazne. U nezavisnom ostvarivanju svog diskrecionog prava, tužilac Commonwealtha je sam odlučio da traži i ustraje u zahtjevu za izricanje smrtno kazne, jer dokazi, po njegovom shvatanju, idu u prilog takvog postupanja (vidi stav 20 *in fine* gore). Ukoliko nacionalne vlasti zadužene za gonjenje datog krivičnog djela zauzmu takvo čvrsto stanovište, teško da Sud može smatrati da ne postoje bitni razlozi za vjerovanje da će se podnosilac predstavke suočiti sa stvarnom opasnošću da bude osuđen na smrt, te stoga bude izložen "fenomenu čekanja na izvršenje smrtno kazne".

99. Sud stoga zaključuje da je pokazano da je vjerovatnoća izlaganja podnosioca žalbe "fenomenu čekanja na izvršenje smrtno kazne", od čega strahuje, tolika da stavlja član 3. u dejstvo.

2. Da li bi u okolnostima opasnosti od izlaganja "fenomenu čekanja na izvršenje smrtno kazne", izručenje dovelo do povrede člana 3.

(a) Opća razmatranja

100. Kako je ustanovljeno u praksi Suda, zlostavljanje, uključujući kažnjavanje, mora sadržavati minimalan nivo oštine kako bi spadalo u okvir člana 3. Procjena ovog minimuma je, po prirodi stvari, relativna; on zavisi od svih okolnosti u predmetu, kao što su priroda i kontekst postupanja ili kažnjavanja, način i metod njegovog izvršavanja, njegovo trajanje, tjelesne ili mentalne posljedice te, u nekim slučajevima, pol, starost i zdravstveno stanje žrtve (vidi gore navedenu presudu Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Serija A, broj 25, str. 65, st. 162; i presudu Tyrer od 25. aprila 1978. godine, Serija A broj 26, str. 14-15, st. 29 i 30).

Postupanje je po mišljenju Suda i "neljudsko" jer je bilo umišljajno, jer je trajalo nekoliko sati bez predaha i "prouzrokovalo je, ako ne stvarne tjelesne povrede, ono bar izrazitu tjelesnu i mentalnu patnju", i takođe "ponižavajuće" jer je bilo takvo da je "u žrtvama pobuđivalo osjećanja straha, bola i inferiornosti, takva da ih mogu poniziti i osramotiti, a

možda i slomiti njihov fizički ili moralni otpor" (vidi gore navedenu presudu Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, str. 66, st. 167). Da bi kažnjavanje ili postupanje u tom smislu bili "neljudsko" ili "ponižavajuće", izazvana patnja ili poniženje moraju u svakom slučaju nadmašiti onaj neizbježni element patnje ili poniženja koji je povezan sa datim vidom legitimnog kažnjavanja (vidi presudu Tyrer, loc. cit.). U vezi s ovim, mora se voditi računa ne samo o doživljenom tjelesnom bolu, nego također, kada se izvršenje kazne znatno odgodi, o mentalnoj patnji osuđenog lica koje očekuje nasilje koje će biti primijenjeno na njemu.

101. Smrtna kazna je dozvoljena pod određenim uslovima prema članu 2, stav 1 Konvencije, koji glasi:

"Pravo na život svakog čovjeka zaštićeno je zakonom. Niko ne može biti namjerno lišen života, osim kod izvršenja smrtne kazne po presudi suda, kojom je proglašen krivim za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom."

U smislu konteksta ovog člana, podnosilac predstavke nije naveo da smrtna kazna *per se* dovodi do povrede člana 3. On se, kao i dvije Vlade kao strane u postupku, složio sa Komisijom da izručenje nekog lica državi u kojoj mu prijeti smrtna kazna ne otvara samo po sebi pitanja bilo po članu 2 ili po članu 3. S druge strane, Amnesty International, u svojim pismenim navodima (vidi stav 8 gore) smatra da noviji standardi u Zapadnoj Evropi u pogledu postojanja i primjene smrtne kazne, zahtijevaju da se smrtna kazna sada smatra neljudskim i ponižavajućim kažnjavanjem u smislu značenja člana 3.

102. Svakako, "Konvencija je živi instrument koji ... se mora tumačiti u svjetlu sadašnjih okolnosti"; i pri ocjeni da li se dato postupanje ili kažnjavanje treba smatrati neljudskim ili ponižavajućim u svrhe člana 3, "Sud ne može izbjeći uticaj razvoja i opće prihvaćenih standarda u kaznenoj politici država članica Savjeta Evrope u ovoj oblasti" (vidi gore navedenu presudu Tyrer, Serija A broj 26, str. 15-16, st. 31). *De facto*, smrtna kazna više ne postoji u doba mira u državama ugovornicama Konvencije. U nekoliko država ugovornica koje su zadržale smrtnu kaznu u zakonu za neka mirnodopska krivična djela, smrtna kazna, ukoliko se ikada izrekne, danas se ne izvršava. Ovaj "praktični konsenzus u zapadnoevropskim pravnim sistemima da smrtna kazna nije, pod tekućim okolnostima, više u skladu sa regionalnim standardima pravde", po navodima Amnesty International, odražava se u Protokolu broj 6 (P6) Konvencije, koji predviđa ukidanje smrtne kazne u doba mira. Protokol broj 6 (P6) je otvoren za potpis aprila 1983. godine, što u praksi Savjeta Evrope pokazuje odsustvo prigovora od strane bilo koje države članice ove organizacije; stupio je na snagu marta 1985. godine i do danas ga je ratifikovalo trinaest država ugovornica Konvencije, među kojima se, međutim, ne nalazi Ujedinjeno Kraljevstvo.

Da li ove promjene imaju uticaja na podvođenje smrtne kazne *per se* pod zabranu zlostavljanja prema članu 3, mora se utvrditi po principima koji se primjenjuju pri tumačenju Konvencije.

103. Konvenciju treba tumačiti u cjelini i član 3. stoga treba posmatrati u vezi sa članom 2. (vidi *mutatis mutandis*, presudu Klass i drugi od 6. septembra 1978. godine, Serija A, broj 28, str. 31, st. 68). Na tom osnovu stvaraoci Konvencije očigledno nisu namjeravali da u član 3 uključe opću zabranu smrtne kazne jer bi to negiralo jasan kontekst člana 2. stav 1.

Naknadna praksa u domaćoj kaznenoj politici, u vidu opće abolicije smrtne kazne, bi se mogla shvatiti kao ustanovljenje saglasnosti država ugovornica da stave van snage izuzetak koji je predviđen članom 2. stav 1, te da tako otklone tekstualno ograničenje okvira za evolutivno tumačenje člana 3. Međutim, Protokol broj 6, kao naknadni sporazum, pokazuje da je namjera strana ugovornica 1983. godine bila da se usvoji normalan metod izmjene teksta kako bi se uvela nova obaveza ukidanja smrtne kazne u doba mira, i štaviše, da se to učini putem opcionog instrumenta koji dozvoljava svakoj državi da izabere trenutak kada će prihvatiti takvu obavezu. Pod ovim uslovima, uprkos posebnom karakteru Konvencije (vidi stav 87 gore), član 3. se ne može tumačiti kao opća zabrana smrtne kazne.

104. To ne znači, međutim, da okolnosti koje se odnose na smrtnu kaznu nikad ne mogu otvoriti pitanje prema članu 3. Način na koji se izriče ili izvršava, lične okolnosti osuđenog lica, i neproporcionalnost težini počinjenog krivičnog djela, kao i uslovi pritvora do izvršenja, primjeri su okolnosti koje mogu podvesti postupanje ili kažnjavanje osuđenog lica pod zabranu prema članu 3. Današnje mišljenje u državama ugovornicama o smrtnoj kazni je relevantno za procjenu da li je prekoračen prihvatljiv prag patnje ili poniženja.

(b) Posebne okolnosti

105. Podnosilac predstavke je naveo da okolnosti kojima bi bio izložen usljed primjene odluke državnog sekretara da bude vraćen u Sjedinjene Države, posebno "fenomen čekanja na izvršenje smrtne kazne", kumulativno predstavljaju tako ozbiljno postupanje da bi njegovo izručenje bilo u suprotnosti sa članom 3. On je posebno istakao odlaganja u postupku po žalbi, i kod ponovnog ispitivanja predmeta nakon izricanja smrtne kazne, za koje vrijeme će biti podvrgnut povećanom pritisku i psihološkoj traumi; činjenicu, kako on tvrdi, da sudija ili porota pri određivanju kazne nisu obavezni da uzmu u obzir starost optuženog i njegovo mentalno stanje u vrijeme izvršenja krivičnog djela; ekstremne uslove njegovog budućeg pritvora "čekajući izvršenje" u Popravnom centru Mecklenburg, gdje pretpostavlja da će biti žrtva nasilja i seksualnog zlostavljanja zbog svoje starosti, boje kože i nacionalnosti; i stalni strah od samog izvršenja smrtne kazne, uključujući i ritual izvršenja. On se takođe oslanjao na mogućnost izručenja ili deportacije u Saveznu Republiku Njemačku, čemu se ne bi protivio, naglašavajući nesrazmjernost odluke državnog sekretara.

Vlada Savezne Republike Njemačke je zauzela stanovište da bi, imajući u vidu sve okolnosti zajedno, postupak koji očekuje podnosioca predstavke u Virdžiniji, prekoračio postupak koji je neizbježno povezan sa izricanjem i izvršenjem smrtne kazne, te bi tako bio "neljudski" u smislu značenja člana 3.

S druge strane, zaključak Komisije je bio da se stepen ozbiljnosti uključen u članu 3 neće dostići.

Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je bila istog mišljenja. Posebno, ona je osporila mnoge činjenične navode podnosioca predstavke o uslovima pri čekanju izvršenja smrtne kazne u Mecklenburgu i o njegovoj sudbini koja ga tamo očekuje.

(i) Dužina pritvora do izvršenja

106. Vremenski period koji osuđeno lice može očekivati da provede, čekajući izvršenja smrtne kazne, u Virdžiniji je u prosjeku šest do osam godina (vidi stav 56 gore). Ova dužina čekanja izvršenja smrtne kazne je, kako su Komisija i Ujedinjeno Kraljevstvo zapazili, povezana sa postupanjem samog osuđenika, jer on koristi sve mogućnosti predstavke koje postoje u pravu Virdžinije. Za automatsku žalbu Vrhovnom sudu Virdžinije obično ne treba više od šest mjeseci (vidi stav 52 gore). Ostatak vremena se odnosi na korištenje sporednih pravnih sredstava od strane samog osuđenika u postupku *habeas corpus* pred državnim i federalnim sudovima i na zahtjeve Vrhovnom sudu Sjedinjenih Država za *certiorari* preispitivanje, jer osuđenik u svakoj fazi može tražiti odlaganje izvršenja (vidi stavove 53-54 gore). Pravna sredstva dostupna u pravu Virdžinije služe osiguranju da se krajnje kažnjavanje smrću ne izriče nezakonito ili arbitrarno.

Ipak, kako je izvjesni protok vremena između izricanja kazne i njenog izvršenja neizbježan da bi se osuđeniku pružila zaštita predstavljenih mehanizama, tako je isto dio ljudske prirode da se čovjek bori za život koristeći u potpunosti te zaštitne mehanizme. Međutim, koliko je god dobronamjeran i čak možda i koristan složeni postupak nakon izricanja kazne u Virdžiniji, posljedica je da osuđeno lice mora izdržati mnogo godina čekajući izvršenje smrtne kazne, te patnju i rastući pritisak života u stalno prisutnoj sjenci smrti.

(ii) Uslovi čekanja izvršenja smrtne kazne

107. U pogledu uslova u Popravnom centru Mecklenburg, gdje podnosilac predstavke može očekivati da će se nalaziti ukoliko bude osuđen na smrt, Sud zasniva svoj stav na činjenicama koje nisu osporene od strane Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, dok ne nalazi neophodnim da odredi pouzdanost dodatnih dokaza koje je predočio podnosilac predstavke, prije svega u pogledu rizika homoseksualnog zlostavljanja i fizičkog napada od strane zatvorenika koji čekaju izvršenje smrtne kazne (vidi stav 64 gore).

Strogost zatvorskog režima u Mecklenburgu, kao i usluge (medicinske, pravne i socijalne) i kontrole (zakonodavne, sudske i upravne) koje su pružene zatvorenicima, opisane su u nekoliko detalja gore (vidi stavove 61-63 i 65-68). S tim u vezi, Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je skrenula pažnju na nužnost dopunskih mjera bezbjednosti radi sigurnog čuvanja zatvorenika osuđenih na smrt za ubistvo. Dok to, u načelu, može biti opravdano, strogost posebnog režima kakav je onaj koji se primjenjuje kod čekanja

izvršenja u Mecklenburgu je otežana činjenicom da su zatvorenici podvrgnuti tom režimu za duži period, u prosjeku šest do osam godina.

(iii) Starost podnosioca i njegovo mentalno stanje

108. U vrijeme izvršenja ubistava podnosilac predstavke je imao samo 18 godina, i postoje psihijatrijski dokazi, koji kao takvi nisu osporavani, da je "patio od (takve) nenormalnosti uma ... koja je bitno uticala na njegovu mentalnu odgovornost za svoje postupke" (vidi stavove 11, 12 i 21 gore).

Za razliku od člana 2 Konvencije, član 6 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima iz 1966. godine i član 4 Američke konvencije o ljudskim pravima iz 1969. godine, izričito zabranjuju izricanje smrtne kazne licima mlađim od 18 godina u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Bez obzira da li se takva zabrana nalazi u sažetom i uopćenom tekstu člana 2 Evropske konvencije, njena izričita propisanost u drugim, kasnijim međunarodnim instrumentima, od kojih je ovaj prvi ratifikovan od strane velikog broja država ugovornica Evropske konvencije, u najmanju ruku pokazuje da je mladost određenog lica kao opći princip, okolnost koja može, sa drugima, da dovede u pitanje usklađenost mjera povezanih sa smrtnom kaznom, sa članom 3.

Gledište da poremećeno mentalno zdravlje ima isto dejstvo u pogledu primjene člana 3. je u skladu je sa praksom Suda (kako je sažeto gore u stavu 100)

109. Pravo Virdžinije, kako su naglasile Vlada Ujedinjenog Kraljevstva i Komisija, sigurno ne zanemaruje ova dva faktora. Po Zakoniku Virdžinije mora se uzeti u obzir mentalna poremećenost optuženog, bilo kao apsolutna prepreka za osudu, ukoliko je ocijenjeno da je dovoljna da predstavlja umobolnost ili, kao olakšavajuća okolnost u fazi izricanja kazne, kao što je starost (vidi stavove 44-47 i 50-51 gore). Pored toga, lica koja su doista optužena za krivično djelo ubistva imaju pravo na postavljanje kvalifikovanog eksperta za mentalno zdravlje koji im pomaže u pripremanju njihovih podnesaka u odvojenom postupku izricanja kazne (vidi stav 51 gore). Ove odredbe u Zakonu Virdžinije nesumnjivo služe, kako su američki sudovi naglasili, sprečavanju arbitrarnog ili hirovitog izricanja smrtne kazne i uskog usmjeravanja diskrecionog ovlašćenja onog ko izriče kaznu (vidi stav 48 gore). One, međutim, ne otklanjaju značaj starosti i mentalnog stanja u vezi sa prihvatljivošću, prema članu 3, "fenomena čekanja izvršenja smrtne kazne" datog pojedinca osuđenog na smrt.

Iako na ovom Sudu nije da prejudicira pitanja krivične odgovornosti i odgovarajuće kazne, mladost podnosioca predstavke u vrijeme izvršenja krivičnog djela i njegovo tadašnje mentalno stanje, prema psihijatrijskim dokazima, trebaju se stoga uzeti u obzir kao dodatni faktor koji, u ovom predmetu, može podvesti postupanje pri čekanju izvršenja smrtne kazne, pod uslove člana 3.

(iv) Mogućnost izručenja Saveznoj Republici Njemačkoj

110. Za Vladu Ujedinjenog Kraljevstva i većinu članova Komisije, mogućnost izručenja ili deportovanja podnosioca predstavke radi suđenja u Saveznu Republiku Njemačku (vidi stavove 16, 19, 26, 38 i 71-74 gore), gdje je Ustavom ukinuta smrtna kazna (vidi stav 72 gore) nije bitna za svrhu ovog predmeta. Bilo koji drugi pristup, kako je navela Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, vodio bi "dvostrukom standardu" pružajući zaštitu prema Konvenciji licima koja pri izručenju imaju sreću da im je dostupno drugo odredište, a ne pružajući takvu zaštitu drugim manje sretnim.

Ovaj argument nije beznačajan. Dalje, Sud ne može prenebregnuti ni surovu prirodu ubistava za koja je g. Soering optužen, niti legitimnu i korisnu ulogu izručenja u borbi protiv kriminala. Svrha traženja njegovog vraćanja u Sjedinjene Države, prema Sporazumu o ekstradiciji između Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Država, je nesumnjivo legitimna. Međutim, upućivanje g. Soeringa na suđenje u svoju zemlju bi uklonilo opasnost da bjegunac prođe nekažnjen, kao i rizik teške i dugotrajne patnje pri čekanju izvršenja smrtne kazne. Ovo je, dakle, okolnost od značaja za ukupnu ocjenu prema članu 3, jer ona se odnosi na traganje za pravičnim balansom između interesa i proporcionalnosti osporavane odluke o izručenju u ovom predmetu (vidi stavove 89 i 104 gore).

(c) Zaključak

111. Za svakog zatvorenika koji je osuđen na smrt neizbježan je izvjestan element vremenskog odlaganja između izricanja i izvršenja kazne, te proživljavanje ozbiljnog stresa u uslovima neophodnim za strogi zatvor. Demokratski karakter pravnog sistema Virdžinije uopće i pozitivna obilježja suđenja u Virdžiniji, izricanja kazne i postupka po žalbi su nesumnjiva. Sud se slaže sa Komisijom da mehanizam pravde kojem bi podnosilac predstavke bio podvrgnut u Sjedinjenim Državama nije ni arbitraran niti nerazuman, nego čak poštuje vladavinu prava i obezbjeđuje značajne procesne zaštite optuženom u suđenju za ubistvo. Osuđenici koji čekaju izvršenje dostupne su mogućnosti pomoći, prije svega kroz obezbjeđenje psiholoških i psihijatrijskih usluga (vidi stav 65 gore).

Međutim, po stanovištu Suda, imajući u vidu veoma dug vremenski period koji se provede u takvim ekstremnim uslovima čekajući izvršenje smrtne kazne, sa stalno prisutnom i sve većom patnjom čekanja izvršenja smrtne kazne, te lične okolnosti podnosioca predstavke, pogotovo njegovu starost i mentalno stanje u vrijeme izvršenja krivičnog djela, izručenje podnosioca predstavke u Sjedinjene Države bi ga izložilo stvarnoj opasnosti od postupanja koje bi prekoračilo prag postavljen u članu 3. Dalje bitno razmatranje jeste da se u ovom slučaju legitimna svrha izručenja može postići drugim sredstvima koja ne bi podrazumijevala patnju tako teškog intenziteta i trajanja.

Prema tome, odluka Državnog sekretara da se podnosilac predstavke izruči Sjedinjenim Državama bi, ukoliko bude izvršena, dovela do povrede člana 3.

Ovaj nalaz ni u kom slučaju ne dovodi u pitanje dobru namjeru Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, koja je od početka ovog postupka pokazala želju da postupi u skladu sa obavezama koje ima prema Konvenciji, i to, prvo, tako što je odložila izručenje podnosioca predstavke vlastima Sjedinjenih Država u skladu sa privremenim mjerama izdatim od strane institucija Konvencije i, drugo, tako što je sama uputila predmet Sudu na odlučivanje (vidi stavove 1, 4, 24 i 77 gore).

II. NAVODNA POVREDA ČLANA 6

Krivični postupak u Sjedinjenim Državama

112. Podnosilac je naveo da, usljed odsustva pravne pomoći u Virdžiniji za finansiranje dopunskih osporavanja pred federalnim sudovima (vidi stav 57 gore), po svom povratku u Sjedinjene Države neće moći da osigura pravno zastupanje kako zahtijeva član 6. stav 3. (c), koji glasi:

"Svako ko je optužen za krivično djelo ima slijedeća minimalna prava:

...

(c) da se brani sam ili uz pomoć branioca koga sam izabere ili, ukoliko ne raspolaže sredstvima da plati branioca, da ga dobije besplatno, kada to nalažu interesi pravde;

..."

Komisija je izrazila mišljenje da predloženo izručenje podnosioca predstavke ne može pokrenuti odgovornost Vlade Ujedinjenog Kraljevstva prema članu 6. stav 3. (c). Vlada Ujedinjenog Kraljevstva se saglasila sa ovom analizom i, alternativno, iznijela da bi navodi podnosioca predstavke bili neosnovani.

113. Pravo na pravično suđenje u krivičnim postupcima, sadržano u članu 6. ima istaknuto mjesto u demokratskom društvu (vidi *inter alia*, presudu Colozza od 12. februara 1985. godine, Serija A, broj 89, str. 16, st. 32). Sud ne isključuje da odluka o izručenju može izuzetno otvoriti pitanje prema članu 6. kada je bjegunac iskusio ili je u opasnost da iskusi flagrantno uskraćivanje pravičnog suđenja u zemlji izručenja. Međutim, činjenice predmetnog slučaja ne otkrivaju takvu opasnost. Prema tome, ne otvara se pitanje prema članu 6. stav 3. (c) u ovom smislu.

B. Postupak izručenja u Engleskoj

114. Podnosilac predstavke je dalje tvrdio da odbijanje prvostepenog suda (Magistrat), u postupku izručenja, da razmatra dokaz u pogledu njegovog psihičkog stanja (vidi stav 21 gore) dovodi do povrede stavova 1. i 3. (d) člana 6. koji glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja ... osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu... raspravu..".

"3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima slijedeća minimalna prava:

...

(d) da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka odbrane odobri pod uvjetima koji važe i za svjedoka optužbe;

..."

115. Kao što je istakao predstavnik Komisije, ova predstavka nije izložena pred Komisijom. Tvrdnje koje je podnosilac tada naveo u vezi sa propustom da se uzme u obzir psihijatrijski dokaz su bile u vezi sa članom 3 i ograničene na konačnu odluku državnog sekretara da podnosilac bude izručen Sjedinjenim Državama. Nije iznio nikakve predstavke, bilo prema članu 6. članu 3. ili članu 13. u vezi sa domenom vođenja postupka pred prvostepenim sudom. S obzirom na ovo, novi navod o povredi člana 6 ne predstavlja samo dalji pravni navod ili tvrdnju, nego novu i odvojenu žalbu koja izlazi iz okvira ovog predmeta koji je ograničen odlukom Komisije o prihvatljivosti (vidi *inter alia*, presudu Schiesser od 4. decembra 1979. godine, Serija A broj 34, str. 17, st. 41, i presudu Johnston i drugi od 18. decembra 1986. godine, Serija A broj 112, str. 23, st. 48).

Prema tome, Sud nije nadležan da razmatra to pitanje.

III. NAVODNA POVREDA ČLANA 13

116. Konačno, podnosilac predstavke navodi povredu člana 13, koji glasi:

"Svako čija su prava i slobode, priznata ovom Konvencijom, narušena, ima pravo na pravni lijek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinila lica u vršenju svoje službene dužnosti."

On tvrdi da nije imao efikasno pravno sredstvo u Ujedinjenom Kraljevstvu u pogledu svoje predstavke prema članu 3. Većina članova Komisije došla je do istog zaključka. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva se međutim nije složila, navodeći da se član 13 ne može primijeniti u okolnostima ovog predmeta, ili alternativno, da je skup pravnih lijekova koje pruža domaće pravo bio adekvatan.

117. U smislu nalaza Suda u vezi sa članom 3 (vidi stav 111 gore), tvrdnja podnosioca predstavke prema tom članu ne može se posmatrati bilo kao nesaglasna sa odredbama Konvencije kao ona koja se ne može meritorno "razmatrati" (vidi *inter alia*, presudu Boyle i Rice od 27. aprila 1988. godine, Serija A broj 131, str. 23, st. 52).

Vlada Ujedinjenog Kraljevstva je, međutim, tvrdila da se član 13 ne može primijeniti u okolnostima ovog predmeta, jer je spor u vezi s uslovima sporazuma između

Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Država i takođe jer je navodna povreda osnovne odredbe po svojoj prirodi predvidiva.

Sud smatra nepotrebnim da posebno odluči o ova dva prigovora o prihvatljivosti, jer je zaključio da u svakom slučaju zahtjevi člana 13 nisu prekršeni.

118. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva se pozvala na skup pravnih sredstava koja su dostupna u postupku pred prvostepenim Sudom, primjenom *habeas corpora* i primjenom sudskog preispitivanja (vidi stavove 21-23, 32-33 i 35 gore).

119. Sud će početi svoje ispitivanje u vezi sa revizijom sudskih postupaka, jer to predstavlja osnovno sredstvo za osporavanje odluke o izručenju, kada se ona donese.

I podnosilac predstavke i Komisija su bili mišljenja da je obim sudske revizije preuzak da bi se dozvolilo sudovima da ispituju predmet predstavke koju je podnosilac predstavke istakao u smislu člana 3. Podnosilac predstavke je dalje dodao da je nepostojanje sudske nadležnosti za izdavanje privremenih mjera protiv Krune dodatni razlog da bi se sudsko preispitivanje smatralo neefikasnim pravnim sredstvom.

120. Član 13 garantuje mogućnost da se putem pravnog sredstva na nacionalnom nivou ostvaruje suština prava i sloboda iz Konvencije bez obzira u kojoj formi je to obezbijeđeno u domaćem pravnom poretku (vidi gore navedenu presudu Boyle i Rice, Serija A broj 131, str. 23, st. 52). Dejstvo člana 13 je takvo da od domaćeg pravnog sredstva zahtjeva mogućnost nadležnog "domaćeg organa" da razmatra i suštinu relevantne predstavke po Konvenciji i da obezbijedi odgovarajuću pomoć (vidi *inter alia*, presudu Silver i drugi od 25. marta 1983. godine, Serija A, broj 61, str. 42, st. 113 (a)).

121. U postupku sudske revizije, sud može oglasiti ostvarivanje izvršnog diskrecionog ovlašćenja nezakonitim na osnovu povezanosti sa nezakonitošću, neracionalnošću i procesnom nepravilnošću (vidi stav 35 gore). U predmetu izručenja test "neracionalnosti", na osnovu takozvanih "principa Wednesbury", bio bi da nijedan razuman ministar unutrašnjih poslova ne bi mogao izdati nalog za izručenje u ovim okolnostima (ibid.). Prema Vladi Ujedinjenog Kraljevstva, sud bi imao nadležnost da ukine spornu odluku da se bjegunac pošalje u državu u kojoj je utvrđeno da postoji ozbiljna opasnost od neljudskog ili ponižavajućeg postupanja, na osnovu toga da bi prema svim okolnostima predmeta tu odluku donio nerazuman ministar unutrašnjih poslova. Iako se Konvencija ne smatra dijelom legislative Ujedinjenog Kraljevstva (ibid.), Sud je uvjeren da engleski sudovi mogu preispitivati "razumnost" odluke o izručenju u svjetlu onih faktora na koje se poziva g. Soering pred institucijama Konvencije u kontekstu člana 3.

122. G. Soering je zaista podnio zahtjev za sudsko preispitivanje zajedno uz zahtjev za *habeas corpus* i primio je nepovoljan odgovor od sudije Lorda Lloyda o pitanju "neracionalnosti" (vidi stav 22 gore). Međutim, kako je sudija Lord Lloyd objasnio, zahtjev je odbačen kao preuranjen, jer sudovi su nadležni tek kada Ministar donese svoju odluku (ibid.). Dalje, obrazloženja g. Soeringa ni u kom slučaju nisu bila ista kao ona na

koja se pozvao kada je pred institucijama Konvencije opravdavao svoju žalbu prema članu 3. Njegov branilac pred Odjeljskim Sudom se ograničio na navode da je uvjeravanje od strane vlasti Sjedinjenih Država bilo tako bezvrijedno da ga razuman ministar unutrašnjih poslova ne bi mogao smatrati zadovoljavajućim prema Sporazumu. Taj argument se odnosi na vjerovatnoću izricanja smrtne kazne, ali se uopće ne odnosi na kvalitet postupanja kojem bi g. Soering bio podvrgnut nakon izricanja smrtne kazne, što je suština njegovog navoda o neljudskom i ponižavajućem postupanju.

Ništa nije sprječavalo g. Soeringa da u odgovarajućem trenutku podnese zahtjev za sudsko preispitivanje i da dokazuje "nerazumnost Wednesbury" na osnovu gotovo istih argumenata koje je naveo pred institucijama Konvencije u vezi sa "fenomenom čekanja izvršenja smrtne kazne". Takva predstavka bi bila podvrgnuta "najosjetljivijem ispitivanju" u pogledu fundamentalne prirode predmetnog ljudskog prava (vidi stav 35 gore). Efikasnost pravnog sredstva, u svrhe člana 13, ne zavisi od izvjesnosti povoljnog ishoda za g. Soeringa (vidi presudu *Swedish Engine Drivers' Union* (Savez švedskih vozača motornih vozila) od 6. februara 1976. godine, Serija A broj 20, str. 18, st. 50), a u svakom slučaju nije na ovom Sudu da nagađa kakva bi bila odluka engleskih sudova.

123. Nepostojanje nadležnosti engleskih sudova da izdaju privremene mjere protiv Krune (vidi stav 35 in fine gore) ne umanjuje, po mišljenju Suda, efikasnost sudskog preispitivanja u vezi sa ovim, jer nema naznaka da bi, u praksi, bjegunac ikada bio izručen prije nego što njegov zahtjev Odjeljskom sudu i svaka eventualna predstavka budu riješeni.

124. Sud zaključuje da je g. Soeringu u engleskom pravu bilo dostupno efikasno pravno sredstvo u vezi sa njegovom žalbom prema članu 3. Zbog toga, nema potrebe da se ispituju druga dva pravna sredstva na koja se pozvala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva.

Prema tome, nema povrede člana 13.

IV. PRIMJENA ČLANA 50

125. Prema članu 50,

"Ako Sud utvrdi da je odluka ili mjera sudskog organa ili bilo kojeg drugog organa visoke strane ugovornice, u cjelini ili djelomično, u suprotnosti sa obavezama koje proističu iz ... Konvencije, i kada unutrašnje pravo navedene članice omogućava samo djelomično obeštećenje za posljedice takve odluke ili mjere, Sud će svojom odlukom pružiti oštećenoj strani pravično zadovoljenje, ukoliko je to potrebno."

G. Soering je izjavio da, pošto je predmet njegove predstavke bio da se osigura uživanje svojih prava garantovanih Konvencijom, pravično zadovoljenje njegove predstavke bi se postiglo efikasno izvršenjem odluke Suda. On je pozvao Sud da pomogne državama stranama u ovom predmetu i njemu samom tako što će dati uputstva u vezi sa dejstvom presude.

Pored toga, tražio je troškove i izdatke za njegovo zastupanje u postupku koji je uslijedio po zahtjevu Vladi Ujedinjenog Kraljevstva od strane vlasti Sjedinjenih Američkih Država za njegovo izručenje. Obračunao je te troškove i izdatke na 1.500 funti i 21.000 funti za troškove advokata u pogledu domaćeg postupka i postupka u Strasbourgu, zatim 2.067 funti i 4.885,60 francuskih franaka za putne i troškove smještaja svog advokata prilikom dolaska pred institucije Konvencije, i 2.185,80 funti i 145 francuskih franaka za razne paušalne troškove, što ukupno čini 26.752.80 funti i 5.030.60 francuskih franaka.

126. Do povrede člana 3. još nije došlo. Ipak, pošto je Sud našao da bi odluka ministra unutrašnjih poslova o izručenju Sjedinjenim Američkim Državama, ukoliko bude izvršena, dovela do povrede člana 3, mora se uzeti da se član 50 primjenjuje na činjenice predmetnog slučaja.

127. Sud smatra da njegov nalaz u pogledu član 3 po sebi predstavlja odgovarajuću pravičnu nadoknadu u svrhe člana 50. Sud nije ovlašten Konvencijom da izda dodatna uputstva kakva je zahtijevao podnosilac predstavke (vidi, *mutatis mutandis*, presudu Dudgeon od 24. februara 1983. godine, Serija A broj 59, str. 8, st. 15). Na osnovu člana 54, odgovornost za nadgledanje izvršenja presude Suda ima Savjet ministara Savjeta Evrope.

128. Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, u principu, nije osporavala zahtjev za nadoknadu troškova i izdataka, ali je iznijela da, u slučaju da Sud nađe neosnovanost jedne ili više žalbi podnosioca na povredu Konvencije, bilo bi prikladno da Sud, pri odlučivanju na principima pravičnosti prema članu 50, smanji dodijeljeni iznos u skladu s tim (vidi presudu Le Compte, Van Leuven i De Meyere od 18. oktobra 1982. godine, Serija A broj 54, str. 10, st. 21).

Osnovni interes podnosioca predstavke i većina argumenata svih strana, odnosili su se na žalbu prema članu 3, i u vezi s tim podnosilac predstavke je bio uspješan. Sud stoga smatra pravičnim da se podnosiocu predstavke u potpunosti nadoknade njegovi troškovi i izdaci.

IZ OVIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO

Odlučuje da bi, u slučaju izvršenja odluke državnog sekretara da se podnosilac predstavke izruči Sjedinjenim Američkim Državama, došlo do povrede člana 3;

Odlučuje da, u istom slučaju, ne bi došlo do povrede člana 6. stav 3. (c);

Odlučuje da nije nadležan da ispita žalbu prema članu 6. stav 1. i 3. (d);

Odlučuje da nema povrede člana 13.;

Odlučuje da Ujedinjeno Kraljevstvo isplati podnosiocu predstavke, u pogledu pravnih troškova i izdataka, iznos od 26.752,80 funti (dvadeset šest hiljada sedam stotina i pedeset dvije funte sterlinga i osamdeset penija) i 5.030,60 FF (pet hiljada i trideset francuskih franaka i šezdeset santima), zajedno sa porezom na dodatnu vrijednost koji se može zaračunati;

Odbacuje ostatak zahtjeva za pravičnu nadoknadu.

Presuda je sačinjena na engleskom i francuskom jeziku, i objavljena na javnoj raspravi u Zgradi ljudskih prava u Strasbourgu dana 7. jula 1989. godine

Rolv
RYSSDAL

Predsjednik

Za Registrara

Herbert PETZOLD
Zamjenik Registrara

U skladu sa članom 51. stav 2. Konvencije i pravilom 52. stav 2. Pravila Suda, odvojeno mišljenje sudije De Meyera je priloženo ovoj presudi.

H.P.

R.R.

SAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE DE MEYERA

Izručenje podnosioca predstavke Sjedinjenim Američkim Državama bi ne samo izložilo podnosioca predstavke neljudskom i ponižavajućem postupanju; to bi, iznad svega, dovelo do povrede njegovog prava na život.

Zaista, najvažnije pitanje u ovom predmetu nije "vjerovatnoća izlaganja podnosioca predstavke 'fenomenu čekanja izvršenja smrtne kazne' od čega on strahuje"¹, nego veoma jednostavna činjenica da bi njegov život bio ugrožen takvim izručenjem.

Druga rečenica člana 2. stav 1. Konvencije, čiji tekst je sačinjen 1950. godine, glasi da "niko ne može biti namjerno lišen života, osim kod izvršenja smrtne kazne po presudi suda, kojom je proglašen krivim za zločin za koji je ova kazna predviđena zakonom."

Pod okolnostima predmetnog slučaja, izručenje podnosioca predstavke u Sjedinjene Države bi ga podvrglo opasnosti da bude osuđen na smrt i pogubljen u Virdžiniji² za krivično djelo za koje ta kazna nije predviđena u pravu Ujedinjenog Kraljevstva³.

Kada se radi o životu nekog lica, država izručilac ne može biti ovlašćena da dozvoli državi izručenja da učini ono što u državi izručiocu nije dozvoljeno.

Ako, kao u ovom predmetu, domaće pravo neke države ne propisuje smrtnu kaznu za predmetno krivično djelo, toj državi nije dozvoljeno da stavi određeno lice u poziciju da može biti lišen života za to krivično djelo u drugoj državi.

Već ovaj razlog može biti dovoljan da se spriječi Ujedinjeno Kraljevstvo da izruči podnosioca predstavke Sjedinjenim Državama.

Postoji još nešto važnije.

Druga rečenica člana 2. stav 1. Konvencije je usvojena, skoro prije pedeset godina, u određenim istorijskim okolnostima, ubrzo nakon Drugog svjetskog rata. U mjeri u kojoj još može izgledati da dopušta, pod određenim okolnostima, smrtnu kaznu u doba mira, to ne odražava savremenu situaciju, i danas je prevaziđeno razvojem pravne svijesti i prakse.⁴

Takva kazna nije u skladu sa sadašnjim stanjem evropske civilizacije.

De facto, ona više ne postoji ni u jednoj državi ugovornici Konvencije⁵.

Njena nezakonitost je priznata od strane Savjeta ministara Savjeta Evrope kada je Šesti Protokol uz Konvenciju (P6) usvojen u decembru 1982. godine, a otvoren za potpis

¹ stav 99 presude.

² stav 40 presude.

³ stav 27 presude.

⁴ Vidi takođe član 6. stav 2. i 6. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i član 4. stav 2. i 3. Američke konvencije o ljudskim pravima. Sam kontekst ovih odredbi, usvojenih 1966. i 1969. godine, jasno odražava evoluciju pravne svijesti i prakse koja ide ka općem ukidanju smrtne kazne.

⁵ stav 102 presude.

u aprilu 1983. godine, koji je do danas potpisalo šesnaest i ratifikovalo trinaest država ugovornica.

Nijednoj državi ugovornici Konvencije ne može u tom smislu, čak i ako još nije ratifikovala Šesti Protokol, biti dozvoljeno da izruči bilo koje lice ukoliko mu time prijeti opasnost od smrtne kazne u državi izručenja.

Izručiti nekoga u ovim okolnostima bilo bi nespojivo sa evropskim standardima pravde, i u suprotnosti sa javnim poretком Evrope⁶.

Izručenje podnosioca predstavke od strane Ujedinjenog Kraljevstva u Sjedinjene Države bi moglo biti zakonito samo kad bi Sjedinjene Države mogle pružiti apsolutna uvjerenja da mu neće prijetiti smrtna kazna ukoliko bude osuđen za krivično djelo za koje je optužen⁷.

Takva uvjerenja nisu, niti se mogu dobiti.

Federalna Vlada Sjedinjenih Država ne može dati nikakvu naznaku šta se može ili ne može odlučiti, ili učiniti, od strane sudskih i drugih vlasti Commonwealtha Virdžinija⁸.

Ustvari, tužilac Commonwealtha koji radi na predmetu namjerava da traži smrtnu kaznu,⁹ a Guverner Commonwealtha nikad nije zamijenio smrtnu kaznu otkako se ponovo počela izricati 1977. godine¹⁰.

Pod ovim okolnostima nema nikakve sumnje da bi izručenje podnosioca predstavke Sjedinjenim Državama dovelo do povrede njegovog prava na život¹¹.

⁶ Vidi, *mutatis mutandis*, presudu od 27. februara 1987. godine donesenu od strane francuskog Državnog savjeta (francuski Conseil d'Etat) u predmetu Fidan, Recueil Dalloz Sirey, 1987. godine, str. 305-310.

⁷ Vidi francusku presudu Fidan, gore navedenu.

⁸ stav 97 presude.

⁹ stav 20 presude.

¹⁰ stav 60 presude.

¹¹ Ovo mišljenje se odnosi samo na ono što smatram da je od suštinskog značaja. Samo bih želio da ukratko dodam (a) da se ne mogu složiti sa prvom tačkom stava 86, ili sa stavom 89, jer ovi dijelovi obrazloženja Suda ostavljaju previše prostora za neprihvatljive povrede osnovnih prava lica čije se izručenje traži, i (b) uz dužno poštovanje sudske prakse Suda, želim da zadržim svoje ranije rezerve u pogledu pitanja u stavu 115, prvoj tački stava 117, i stavu 127 (vidi presudu W protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 8. jula 1987. godine, Serija A, broj 121-A, str. 42, presudu Boyle i Rice od 27. aprila 1988. godine, Serija A broj 131, str. 35, i presudu W protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 9. juna 1988. godine (član 50), Serija A broj 136-C, str. 26).

